

Kvinnerolle i gründerklemme

Publisert i DagensNæringsliv, 7. januar 2011

Av:

Ulla-Britt Lilleaas, Professor og leder for Senter for likestilling ved UiA

Dag Ellingsen, senioranalytiker i Oxford Research

Menn som jobber mye, har ektefeller som er "bakkemannskap". Kvinner som jobber mye, har menn som jobber like mye. Målet om flere kvinnelige gründere må gå på kvinnerollen eller helse løs, skriver Dag Ellingsen og Ulla-Britt Lilleaas.

Regjeringens handlingsplan for kvinnelig entreprenørskap har et ambisiøst mål. Innen 2013 skal fire av ti gründere være kvinner. I dag er det færre enn tre av ti. Med et så ambisiøst mål må man forholde seg til kjønnsforskningens kjernekunnskap om kvinnelig og mannlig orientering, og statistikk om arbeidsdelingen mellom kjønnene.

Gründerfasen krever et betydelig fysisk og mentalt nærvær i prosjektet. Vi tenker særlig på bedriftsetablering med større ambisjoner enn bare å brødfø grunnleggeren selv.

Er det nødvendige nærvær mulig for kvinner flest?

La oss se på statistikken. SSBs tidsbruksundersøkelser viser at det fremdeles er slik at kvinner gjør det meste av det ubetalte hus- og omsorgsarbeidet, mens menn fremdeles er mest tilstede i lønnsarbeidet. Fordelingen er særlig tydelig når familien har små barn, og jo flere barn, desto mer faller på mor. Undersøkelsens data er nå ti år gamle, men ferskere undersøkelser viser mye av det samme bildet.

Vi begynner å vite endel om par som lever mer likestilt. Det er gjennomgående slik at menn (lønns-)arbeider mer enn kvinner per uke. Det finnes likevel en betydelig kategori med kvinner og menn som jobber omtrent like mye, det vil si mellom 35 og 44 timer per uke. Dette går frem av en artikkel i Samfunnsspeilet, skrevet av SSB-forsker Hege Kitterød. Denne gruppen utgjør noe over en tredjedel av par i alderen 25-54 år der begge er yrkesaktive.

Svært få kvinner i par jobber mer enn sine menn, bare i ti prosent av parene.

Men kvinner med lang arbeidstid har sjelden en partner som jobber mye mindre enn dem. Det gjelder særlig der kvinnen jobber virkelig lenge, 45 timer eller mer per uke.

Menn som jobber mye, derimot, har oftest en partner som jobber vesentlig mindre enn dem.

Vi tar som utgangspunkt at entreprenører med vekstambisjoner må jobbe mye, kanskje særlig i en oppstartsfasen. Dermed vil de være avhengige av partnere som "bakkemannskap", og isåfall er det få par som i dag organiserer sine liv slik at kvinner som er gifte eller samboende, kan etablere bedrifter. At man ikke organiserer livet slik, kan igjen være med på å vise at svært få kvinner har valgt en ambisiøs gründerposisjon.

Antagelig har vi å gjøre med sosiokulturelle føringer med historisk rot, som sier noe om hvordan kjønnene skal organisere sine private og offentlige liv.

Vi bruker uttrykket "kroppslig beredskap". Kvinner har i størst grad slik beredskap overfor familiens behov og logistikk. Menn har i større grad føringer overfor arbeidslivets krav.

Skal kvinner være gründere i en krevende oppstartsfasen, og samtidig opprettholde familiens krav til omsorg og logistikk, risikerer de betydelige helseproblemer i lengden.

Kvinner som ønsker å arbeide mye, og ha et "normalt" familieliv, må bryte med vante normer og regler, og risikerer negative reaksjoner fra omgivelsene. Eller de må være så heldige at de klarer å gjøre det uvanlige valg: finne en ledsager som er villig til å være "bakkemannskap".

Andre utveier er å "betale seg ut", ved å ha betalte tjenester som husstell, pass av barn og så videre. Det er kostbart, og vil heller ikke alltid forbli sosialt usanksjonert - "Tårnfrid".

Et annet valg er å være singel, eventuelt barnløs, også dette relativt uvanlige posisjoner.

Et vanligere og mer realistisk valg er vel at kvinner venter til omsorgsfasen på det nærmeste er over, før de tar spranget og blir entreprenører. Dette vil redusere kvinners "tidsvindu" som entreprenører vesentlig. Den moderne gjennomsnittskvinnen vil ofte få sitt siste barn i 35-40-årsalderen. Dermed vil de ofte være godt over 40 og kanskje 45 år før tiden til entreprenørskap er inne.

Mye tyder altså på at kvinner som vil etablere større vekstforetak, enten må bryte med kvinnerollen, risikere helsa, finne seg en helt uvanlig partner - eller vente til de er 45-50 år gamle. Hvordan skal vi da nå regjeringens ambisiøse mål på feltet?

Man må se på og gjøre noe med de bakenforliggende sosiale og kulturelle faktorer som påvirker (kvinnelige) gründeres oppfatning av om bedriftsetablering er ønskelig og/eller gjennomførbart. Det er en stor og vanskelig jobb, og en tilnærming man i liten grad finner i tradisjonell gründerforskning.

Regjeringens handlingsplan omfatter et par tiltak som legger noe av grunnlaget for at det er lettere å kombinere rollen som etablerer med rollen som mor og far:

* Selvstendige næringsdrivende skal lettere kunne få barn.

* Fedrenes andel av foreldrepermisjonen skal utvides.

Med de utfordringene vi skisserer ovenfor, er vi redd dette er noen gode, men litt for små skritt i riktig retning.